

FETRET DEVRİ-IV: İSA ÇELEBİ

Ş. Nezihi AYKUT*

ÖZET

I. Bayezid'in Germiyanoglu Süleymanşah'ın kızı Devlet Hatun'dan doğma yaşça üçüncü oğludur. 793 (1391)'de babası onu Hamidili Sancakbeyliği'ne getirmiştir. 20 Temmuz 1402'de Ankara Muhaberesi'nde babasının yanında merkezde yer almıştır. Timur kendisine Karasi bölgesinin idaresini vermiş, Osmanlı saltanat merkezi Bursa'yı iki defa ele geçirmek suretiyle hükümdar olmuştur. Kardeşi Mehmed Çelebi ile Ulubad'da yaptığı savaştan sonra Bursa'yı ve tahtı kaybederek Kostantiniye'ye sığınmıştır. Tekrar Anadolu'ya döndüğünde saltanatı yeniden ele geçirmek için teşebbüslerde bulunmuş, ancak Bursa, Gerede ve İzmir'de kardeşine karşı giriştiği her üç savaşta da başarısız olarak Eskişehir'de öldürülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Fetret, İsa, Ankara, Ulubad, Eskişehir.

Yıldırım Bayezid'in Ankara Muhaberesi'nde mağlubiyeti, onun kurmuş olduğu Osmanlı millî birliğinin bozulmasına sebep olmuş; Timur, Anadolu Beyliklerini yeniden canlandırma siyasetini güderek Osmanlılar'ın istila etmiş oldukları yerleri tekrar eski beylerine ve varislerine iade ettikten sonra geriye kalan Osmanlı ülkesini I. Bayezid'in dört şehzâdesi arasında paylaşmış, böylece Osmanlı tarihlerinin "Fetret Devri" veya "Saltanat Fasilası" olarak adlandırdıkları kanlı bir dahilî mücadele devresi başlamıştır. Şehzâdelerin karışıklıklar içinde geçen saltanat mücadeleleri, on bir sene (805-816/1402-1413) kadar sürdükten sonra nihayet Mehmed Çelebi, Anadolu ve Rumeli'de millî birliği sağlamış ve Osmanlı Devleti'nin gerçek kurucusu olmuştur.

Bu devir, Osmanlı tarihinin çok karışık ve az bilinen bir devresi olduğundan İsa Çelebi'nin kısa süren dönemine ışık tutmak amacıyla daha önce yazdığımız üç makalenin¹ devamı mahiyetinde olmak üzere bu makaleyi kaleme aldık.

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yön. Bölümü.

¹ "Fetret Devri Sikkeleri I, Emir Süleyman'ın Akçe Ve Mangırları", Prof. Dr. Mübahat Küçükoglu'na Armağan, (İstanbul 2006), s. 59-77; "Fetret Devri Sikkeleri II, Mehmed Çelebi'nin Akçe Ve Mangırları" (Prof. Dr. Işın Demirkent Armağanı'nda yayınlanacak); "Fetret Devri Sikkeleri III, Musa Çelebi'nin Akçeleri" (Prof. Dr. Müctebâ İlgürel Armağanı'nda yayınlanacak).

Bu konuda Osmanlı kaynaklarından Neşri ve gurubunun en sağlam ve teferruatlı bilgiler verdiği gözlemlenmektedir. Yine Osmanlı kroniklerinden Âşık Paşa-zâde gurubu ve Anonim Tevârih-i Âl-i Osman'lar ile Bizans kaynaklarından Dukas ve Chalcondyle'de de malumata rastlandığı gibi; Farsça Timur tarihlerinden Yezdi ve Şâmi'de ve Arapça Timur tarihi İbn Arabşah'da da az da olsa bilgiler vardır. Esas olarak bu dönemle ilgili çağdaş kaynaklar: Venedik ve Ceneviz antlaşma metinlerini ihtiva eden otantik arşiv belgeleri; İspanya'nın Kastilya ve Leon Kralı III. Hanri tarafından Timur'a gönderilen sefaret heyetinin başında bulunan ve Kadis'den hareketle Semerkand'a giderek kralın mektup ve hediyelerini Timur'a takdim eden elçi Clavijio'nun raporu ve birkaç kısa Yunan vekayinameleridir ki bunlar Elizabeth A. Zachariadou tarafından tahlil edilmiştir².

İsa Çelebi'nin Hamidili Sancakbeyliği, Ankara Meydan Muharebesi'ne İştiraki, Timur tarafından kendisine Karasi bölgesinin idaresinin verilmesi, Osmanlı saltanat merkezini ve tahtı iki defa ele geçirerek hükümdar olması:

Yıldırım Bayezid'in Germiyan Beyi Süleymanşah'ın kızı Devlet Hatun'dan doğma şehzâdesi olup³, Ertuğrul, Süleyman, İsa, Mehmed, Mustafa, Musa, Kasım adlarıyla bilinen yedi erkek çocuğundan yaşça en büyükleri olan Ertuğrul'dan⁴ ve ikincisi olan Emir Süleyman'dan⁵ sonra gelen üçüncü oğludur. I. Bayezid, 793 (1391)'de Hamidili'ni fethettiğinde⁶ bu toprakları oğlu İsa Çelebi'ye has olarak tayin etmiş ve kendisini Hamidili Sancakbeyliğine

² Bkz. Elizabeth A. Zachariadou, "Süleyman çelebi in Rumeli and the Otoman chronicles", *Der Islam*, LX-2 (1983), s. 269 vd.

³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1972, I. 330. Ayrıca bkz. Ayn. mlf., *Anadolu Beylikleri ve Akköyünlü Karaköyünlü Devletleri*, Ankara 1969, s. 45, 54.

⁴ Nicolae Jorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, çev. Nilüfer Epeçli, çev. kontrol Kemal Beydilli, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, İstanbul 2005, I. 278, 280, 288. Mükrimin Halil Yinanç ("Bayezid I" mad., *IA*, II, 372 a) da Karasi ve Saruhan valisi bulunan Ertuğrul'un Yıldırım Bayezid'in büyük oğlu olduğuna katılıyor.

⁵ Joseph von Hammer, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, Mehmed Atâ trc., *Devlet-i Osmâniye Târîhi*, İstanbul 1329, I. 270.

⁶ Oruc b. Âdil, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, nşr. Franz Babinger, Hannover 1925, s. 26; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihân-nümâ*, yay. Faik Reşit Unat - Mehmed A. Köymen, Ankara 1949, I. 315; Hoca Sadeddin, *Tâcü't-Tevârih*, İstanbul 1279, I. 128-129; Hammer, *a.g.e.*, I. 263; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I. 265; Ayn. mlf., *Anadolu Beylikleri*, s. 68.

getirmiştir⁷. İsa Çelebi'nin, Yıldırım Bayezid'in Haçlılar'a karşı kazandığı Niğbolu Muharebesi'nde yer aldığına dair ana kaynaklarda hiçbir bilgi yoktur. İstanbul muhasarasında bulunuyorken, Haçlılar'ın Niğbolu kalesini kuşattıklarını öğrenen I. Bayezid'in muhasarayı kaldırarak yanındaki onbin asker ile çok acele yola çıkması, Anadolu ve Rumeli kuvvetlerinin toplanarak kendisine katılmaları için emirler göndermesi ve Kara Timurtaş Paşa ile şehzâdelerin kumandasındaki Anadolu kuvvetlerinin süratle toplanıp boğazlardan geçerek Edirne'de padişaha yetiştiklerinin bildirilmesi⁸ onun büyük şehzâdelerden biri olarak bu muharebede bulunduğu yorulmuştur. Ancak, verilen bu bilgileri kaynaklarla tevsik etmek mümkün olmadığı gibi, 25 Eylül 1396'da meydana gelen ve Haçlı ordusunun mağlubiyeti ile sonuçlanan bu muharebede⁹ sağ kola Şehzâde Süleymanşah (Emir Süleyman) ile Veziriazam Çandarlı-zâde Ali Paşa ve Rumeli Beylerbeyisi Firuz Paşa'nın; sol kola Şehzâde Mustafa ile Anadolu Beylerbeyisi Timurtaş Paşa'nın kumanda ettiklerinin kaydedilmiş olması¹⁰ ve İsa Çelebi'nin adından bahsedilmemesi, Yıldırım Bayezid'in çok hızlı hareket ederek Niğbolu'ya gelip hemen Haçlılar'la mücadeleye girdiğinden İsa Çelebi'nin belki de savaşa yetişmek imkânına bulamadığına, dolayısıyla da muharebeye katılmadığına delil olmaktadır. Buna karşılık İsa Çelebi, daha sonra Ankara Meydan Muharebesi'ne (19 Zilhicce 804 / 20 Temmuz 1402)¹¹ iştirak etmiş ve merkezde bulunan babasının gerisinde kardeşleri Mustafa ve Musa Çelebiler ile birlikte yer almıştır¹². Harbin kaybedilmesi üzerine kaçarak Balıkesir taraflarında gizlenen İsa Çelebi¹³, Kasım 1402 itibariyle boğazın Asya yakasında ve Marmara Denizi

⁷ Ahmet Refik, "Fatih Zamanında Tekeili", *Türk Tarih Encümeni Mecmuası (TTEM)*, 14. sene, nr. 2 (79), s. 67; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, göst. yer: Ayn. mlf., *Anadolu Beylikleri*, s. 68.

⁸ Mükrimin Halil Yinanç, a.g.mad., *IA*, II, 375 b-376 a; M.C. Şehabeddin Tekindağ, "Niğbolu" mad., *IA*, IX, 249 a.

⁹ Yinanç, a.g.mad., *IA*, II, 376 a; Tekindağ, a.g.mad., *IA*, IX, göst. yer.

¹⁰ Feridun Bey (*Münşeatü's-Selâtin*, İstanbul 1274, I, 123)'de Niğbolu Fetihnamesi'nin kaydı.

¹¹ Şerefeddin Ali Yezdi, *Zafername*, ed. Maulavi Muhammad İlahdad, Calcutta 1888, II, 437. Buna karşılık İbn Arabşâh (*Açûlbü'l-makdûr fi nevâlibi Timûr*, nşr. Ahmed Fâiz el-Hümsî, Beyrut 1986, s. 330)'da 17 Zilhicce 804 (18 Temmuz 1402) tarihi kayıtlıdır.

¹² Şerefeddin Yezdi, a.g.e., II, 428; Nizamüddin Şâmi, *Zafername*, Farsça trc. Necati Lugal, Ankara 1949, s. 305; Hâfız Abrû, *Zubdat al-Tevârih*, Süleymaniye ktb., Fatih kısmı, nr. 4370, 336 a; İdris Bitlisi, *Heşt Behişt*, Süleymaniye ktb., Esad Efendi kısmı, nr. 2197, 212 a; Sadeddin, a.g.e., I, 169; Hammer, a.g.e., İstanbul 1329, II, 64.

¹³ *Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân*, F. Giese neşri, Haz. Nihat Azamat, İstanbul 1992, s. 50; *Anonim Osmanlı Kroniği* (1299-1512), Haz. Necdet Öztürk, İstanbul 2000, s. 56; Aşık Paşa-zâde, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, nşr. Âli Bey, İstanbul 1332, s. 81; Oruc, a.g.e., s. 37; Lutfî Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, nşr. Âli Bey, İstanbul 1332, s. 81; Oruc, a.g.e., s. 37; Lutfî Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, nşr. Âli Bey, İstanbul 1341, s. 61; Sadeddin, a.g.e., I, 218; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 327, 330; Fahamettin Başar, "Fetret Devri" mad., *DİA*, XII, 481.

(Proportis)'nin güneyinde hakimiyet sağlamış¹⁴, Timur'un İzmir'i fethetmesinden (20 Cumadélülâ 805 / 16 Aralık 1402)¹⁵ hemen sonra Foça Cenevizlerinin Timur'un hakimiyetini tanıdıkları¹⁶ sırada "Kutbüddin" adlı elçisi ile Timur'a bağlılığını arzetmiş¹⁷, elçi beraberinde getirdiği cins atları ve kıymetli hediyeleri takdim etmiş¹⁸, Timur da İsa Çelebi'ye kemer, külah ve hılat göndererek¹⁹ ona Karasi bölgesinin idaresini vermiştir²⁰. Timur'dan aldığı menşurla Bursa'yı da elde ederek saltanatını ilân eden İsa Çelebi²¹, 1403 yılı Ocak ayında Anadolu'da "Türkler'in hükümdarı" olarak kabul edilmiştir²². Müslüman devletlerle dostane münasebetlerde bulunmaktan yana bir politika izleyen Venedik, Ocak 1403'te bir elçisini göndererek İsa Çelebi ile antlaşma imzaladığı gibi²³, ağabeyi Emir Süleyman'ın teşviki ile Bizans İmparatoru II.

¹⁴ Elizabeth A. Zachariadou, a.g.mak., *Der Islam*, LX-2, 285.

¹⁵ Timur tarihlerinden Yezdi (a.g.e., s. 472-477), Timur'un ordusuyla İzmir'e 6 Cumadélülâ 805 (2 Aralık 1402)'de geldiğini ve Timur'un gelişinden en fazla iki hafta (14 gün) içinde fethin gerçekleştiğini, Timur'a esir düşmüş olan Yıldırım Bayezid'in İzmir'in kısa zamanda zaptedilmesine çok hayret ettiğini bildiriyor. Hammer (a.g.e., II, 81-83)'de Timur'un 6 Cumadélülâ 805 (2 Aralık 1402)'de İzmir'in hisarları önüne ulaştığını ve kalenin ancak onbeş gün süren muhasarayı takiben zaptolunduğunu doğruluyor. Uzunçarşılı (*Osmanlı Tarihi*, I, 317), İzmir'in alınmasının 6 Cemaziyevvel 805 (2 Aralık 1402)'de olduğunu ve kalenin ancak onbeş gün dayanabildiğini ifade ediyor. Zinkeisen (*Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa*, Hamburg 1840, I, 400); H.A. Gibbions (*The Foundation of the Ottoman Empire*, ter. Ragıp Hulusi, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, İstanbul 1928, s. 232-233), İzmir fethinin 1402 yılının Aralık ayının ilk günlerinde olduğuna işaret ediyorlar. Buna karşılık İbn Arabşâh (a.g.e., s. 347), kalenin alınmasını 14 Cumadélühire 805 (9 Ocak 1403) olarak gösterirken; Halil İnalcık ("Mehmed I" mad., *DİA*, XXVIII, 391; Ayn.mlf., "Mehmed I" mad., *EF*, VI, 974), kuşatmanın başlaması için: 6 Cemaziyevvel 805 (2 Aralık 1402); alınması için: 10 Cemaziyelâhır 805 (5 Ocak 1403) tarihlerini kaydediyor. Yine Timur tarihlerinden Nizamüddin Şâmî (a.g.e., s. 318-319); Bizans tarihlerinden Dukas (*Histoire de Constantinople*, ter. ve nşr. VI. Mirmiroğlu, *Bizans Tarihi*, İstanbul 1956, s. 44-45) tarih vermiyorlar.

¹⁶ Yezdi, a.g.e., II, 480; Şâmî, a.g.e., s. 319-320; Dukas a.g.e., s. 46; Hammer, a.g.e., II, 83-84; Zinkeisen, a.g.e., I, göst. yer; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 318, 327.

¹⁷ Yezdi, a.g.e., II, 479-480; Şâmî, a.g.e., s. 320; Hammer, a.g.e., II, 81; Zinkeisen, a.g.e., I, 394; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, göst.yerler.

¹⁸ Yezdi, a.g.e., II, 480; Şâmî, a.g.e., göst.yer.

¹⁹ Yezdi, a.g.e., II, göst.yer; Şâmî, a.g.e., s. 320; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 318, 327.

²⁰ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, göst.yerler, Mükrimin Halil Yinanç, a.g.mad., *İA*, II, 388 b. Enveri (*Düstürnâme*, Haz. Necdet Öztürk, *Düstürnâme-i Enveri Osmanlı Tarihi Kısmı* (1299-1466), İstanbul 2003, s. 42)'de İsa Çelebi'nin Sultan-öyüğü'ne hükmettiğini bildiriyor.

²¹ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, nşr. Halil Erdoğan Cengiz-Yaşar Yücel, *Belgeler* (Ankara 1992), XIV/18, 399; Behiştî, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, British Museum, Add. Gr. Mr. 7869, 40 a; Neşrî, a.g.e., I, 365; İdris, a.g.e., 228 a-b; Sadeddin, a.g.e., I, 218; Hammer, a.g.e., II, 93; Jorga, a.g.e., I, 301; Zinkeisen, a.g.e., I, 404; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 327, 330; Fahamettin Başar, a.g.mad., *DİA*, XII, 481.

²² Jorga, a.g.e., I, 301; Zachariadou, a.g.mak., *Der Islam*, LX-2, 284-285.

²³ Jorga, a.g.e., I, 295-297. Zachariadou (a.g.mak., *Der Islam*, LX-2, 283-285), bu antlaşmanın Mart 1403'ten evvel imzalandığını, 19 Mart 1403'te Pera'nın Cenevizli idaresinin Ocak'ta İsa Çelebi'ye gönderilen elçinin masraflarını ödediğini, 24 Mart 1403'te ise Venedik Senatosu'nun hem Emir Süleyman, hem de İsa Çelebi ile yapılan antlaşmaları görüşüğünü bildiriyor.

Manuel Palaeologos ile de muahede akdeden İsa Çelebi, Bizans'ın tanınmış ailelerinden birinin reisi olan Yuan Tonteres'in kızı ile evlenmiştir²⁴. Ancak kardeşi Musa Çelebi'nin Timur'un al damgalı yarlığı ile gelmesi ile Osmanlı başkentinden çekilmeye mecbur kalan İsa Çelebi²⁵, Timur'un Anadolu'yu terk etmesinden (1403 yılı baharı)²⁶ hemen sonra Bursa'yı ve tahtı ikinci defa eline geçirmeyi başarmıştır²⁷. Kendisi saltanat merkezi olan Bursa'yı iki defa elde ederek tahta çıktığında hükümdarlığın aslı alameti olarak hutbede ismini yad ettirmiş ve paralarda da namını nakş ettirmiş olmalıdır, fakat onun bugüne kadar herhangi bir sikkesine rastlanmamıştır.

İsa ve Mehmed Çelebilerin saltanat mücadeleleri, Ulubad Muhaberesi ve İsa Çelebi'nin hükümdarlığının sona ermesi:

Ankara Muharebesi'nden sonra "Rûmiye-i sugrâ" denilen Amasya, Tokat ve Sivas bölgesinde hakimiyet kurmuş olan kardeşi Çelebi Mehmed²⁸, aslında Bursa'yı ele geçirdikten sonra Anadolu'daki Osmanlı topraklarına tek başına sahip olmak fikrinde olduğundan, Timur'un Anadolu'dan çekilmesiyle bulunduğu Bolu dağlarından inerek Mudurnu'ya gelmiş, Firuz Paşa oğlu Yakup Bey'i ordusunun başına geçirdikten sonra buradan Bursa'ya yönelmiştir²⁹. Onun hareketlerini dikkatle izleyen İsa Çelebi, kardeşinin yolu üzerindeki bütün dağ geçitlerini, özellikle de Ermenidağı ve Domaniçdağı geçitlerini tutmuş olduğundan³⁰, Mehmed Çelebi askerini kırdırmamak için dar olan Ermeni Derbendi yerine Domaniç geçidinden geçmenin daha uygun olduğunu görek

²⁴ Hammer, *a.g.e.*, II, 93.

²⁵ Yezdi, *a.g.e.*, II, 491; *Anonim Tevârih-i Âli Osmân*, s. 50; *Anonim Osmanlı Kroniği*, s. 56; Âşık Paşa-zâde, *a.g.e.*, s. 81; Oruc, *a.g.e.*, s. 37; Behiştî, *a.g.e.*, 49 b; İdris, *a.g.e.*, 228 b; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osmân* (1299-1523), Haz. Necdet Öztürk, İstanbul 1991, s. 133; Muhyî Çelebi, *Târîh-i Âl-i Osmân*, Millet ktb., Ali Emiri kısmı, Tarih nr.15, 36 b; Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, göst.yerler; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, göst.yer.

²⁶ Behiştî, *a.g.e.*, 50 a; İdris, *a.g.e.*, 227 b; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 401; Zachariadou, *a.g.mak.*, *Der Islam*, LX-2, 285; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, 481.

²⁷ Behiştî, *a.g.e.*, 50 b; Chalcondyle, *Histoire de Décadence de l'Empire Grec, et Etablissement de celui des Turcs*, nşr. Jean Berthelin, Rouen 1660, s. 71; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 404; Uzunçarşılı, "Mehmed I" mad., *İA*, VII, 498 a; Ayn.mlf. *Osmanlı Tarihi*, I, 330; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, göst.yer.

²⁸ Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 404-405; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, 497 b.

²⁹ Sadeddin, *a.g.e.*, I, 222; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 407. Rûhî (*Rûhî Târîhi*, s. 412); Behiştî, (*a.g.e.*, 50 a-b); Neşrî (*a.g.e.*, Ankara, 1957, II, 423), Timur Erzincan'a ulaştığında Çelebi Mehmed'in "Aruş" adlı bir yerde bulunduğunu, Yakup Bey'in burada kendisine katılmasıyla dağlar arasından inip ordusuyla Mudurnu'ya geldiğini bildiriyorlar.

³⁰ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yer; Jorga, *a.g.e.*, 51 a; Neşrî, *a.g.e.*, II, göst.yer; İdris, *a.g.e.*, 228 b; Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer; Jorga, *a.g.e.*, I, 302.

bu geçide girmiş³¹, burada meydana gelen şiddetli çatışmada Yakup Bey, İsa Çelebi'nin kumandanı Sarı Timurtaş Paşa emrindeki ordunun saflarını bozmayı başarmıştır³². Bundan sonra gerisini emniyete almak için önce Balıkesir'i ele geçirmeyi düşündüğü anlaşılan Çelebi Mehmed³³, Yakup Bey'in dayısı olup İsa Çelebi tarafından Balıkesir Sancakbeyliğine getirilmiş olan Eyne Bey'in Balıkesir halkı ile kendisini karşılayıp onun hizmetine girmesi ve şehri kolayca teslim etmesi³⁴ üzerine Bursa üzerine ilerleyerek şehrin batısındaki Ulubad'da konmuştur³⁵. İsa Çelebi'nin de gelip Ulubad'ın Bursa tarafını tutmasıyla³⁶, iki kardeş arasındaki rekabetin sulh yolu ile halledilmesini isteyen Eyne Bey'in önerisiyle Mehmed Çelebi, ağabeyine Anadolu'nun aralarında paylaşılması için mektup ve elçi göndermiş³⁷, Bursa'nın kuzey ve doğusunda olan yerlerin, Tokat ve Sivas'a varınca kendisinde kalmasını; Osmanlı başkentinin güney ve batısında bulunan Aydın, Saruhan, Germiyan, Karasi ve Karaman vilayetlerinin de İsa Çelebi'nin hükmünde olmasını teklif etmiştir³⁸. Görünüşte âdil görünen bu paylaşım aslında İsa Çelebi'nin aleyhine idi. Çünkü Çelebi Mehmed zaten kendi yönetimi altında bulunan toprakları muhafaza ederken, İsa Çelebi kendi payına düşen yerlere sahip olabilmek için Timur'un çekilmesiyle buldukları bölgelerde yeniden bağımsız hale gelen Anadolu beyleri ile çatışmaya girmek zorunda idi³⁹. Nitekim bu durumu gören İsa Çelebi, Osmanlı saltanat merkezine hakim bulunduğunu ve yaşça büyük olduğunu söyleyerek bunu kabul etmemiştir⁴⁰. Bunun üzerine iki kardeşin orduları Ulubad'da karşılaşmış, daha

³¹ Rûhî, *Rûhî Târîhi* s. 412; Behiştî, *a.g.e.*, göst.yer; Neşri, *a.g.e.*, II, 423; İdris, *a.g.e.*, göst.yer; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 222; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 407.

³² Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer. Aynı malumatı veren Hammer (*a.g.e.*, II, 93), çatışmanın Domaniç dağı yakınındaki Ermeniboğazı'nda olduğunu söylüyor.

³³ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yer; Behiştî *a.g.e.*, 51 b; Neşri, *a.g.e.*, II, göst.yer; İdris, *a.g.e.*, 228 b; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 222; Hammer, *a.g.e.*, II, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 407.

³⁴ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 412; Behiştî, *a.g.e.*, göst.yer; Neşri, *a.g.e.*, II, 423-425; İdris, *a.g.e.*, 229 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 222-223; Hammer, *a.g.e.*, II, 93-94; Zinkeisen, *a.g.e.*, II, göst.yer; Jorga, *a.g.e.*, I, 302. Adı geçen son iki kaynak Eyne Bey'in Yakup Bey'in amcası olduğunu kaydediyorlar.

³⁵ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yer; Behiştî, *a.g.e.*, 51 b-52 a; Neşri, *a.g.e.*, II, 425.

³⁶ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 412; Behiştî, *a.g.e.*, 52 a; Neşri, *a.g.e.*, II, göst.yer.

³⁷ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 412-413; Behiştî, *a.g.e.*, 52 b; Neşri, *a.g.e.*, II, 425; İdris, *a.g.e.*, 229 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 223; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 407; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, IA, VII, 498 a; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, 330; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, D/IA, XII., 481.

³⁸ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yerler; Behiştî, *a.g.e.*, 52 a; Neşri, *a.g.e.*, II, göst.yer; İdris, *a.g.e.*, göst.yer; Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Hammer, *a.g.e.*, II, 94; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 408.

³⁹ Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer.

⁴⁰ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 413; Behiştî, *a.g.e.*, 52 b; Neşri, *a.g.e.*, II, 425; İdris, *a.g.e.*, 229 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 223-224; Hammer, *a.g.e.*, II, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 408; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, IA, VII, 498 a; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, 330; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, D/IA, XII, göst.yer.

iyi donanımlı ve daha deneyimli kumandanların idaresindeki Mehmed Çelebi'nin ordusu üstünlük sağlamış⁴¹, bizzat Eyne Bey'i öldürmesine rağmen savaşı kaybeden İsa Çelebi kaçarak deniz kıyısına inmiş, Yalakâbâd (Yalova)'dan gemiye binerek Kostantiniye'ye gitmiştir (1403 yılı bahar ayları)⁴². Bursa'da tahta çıkarak kendisini Anadolu'nun Osmanlı hükümdarı ilan eden⁴³ ve hutbe okutup, sikke kestiren Çelebi Mehmed⁴⁴, İsa Çelebi'nin kumandanı Sarı Timurtaş Paşa'nın başını kestirtmiş⁴⁵, büyük ağabeyi Emir Süleyman'a İsa Çelebi'yi yenip askerini kırdığını bildiren bir mektup yazıp, ona zafer nişanesi olarak Sarı Timurtaş Paşa'nın başını göndermiştir⁴⁶. Böylece İsa Çelebi'nin merkezi Bursa olan hükümdarlığı babasının ölümünden (14 Şaban 805 / 9 Mart 1403)⁴⁷ kısa bir müddet sonra sona ermiştir⁴⁸.

İsa Çelebi'nin Kostantiniye'den Edirne'ye gelmesi, Anadolu'ya geçerek Bepazarı'nda kışlaması:

Kostantiniye'de Bizans İmparatoru II. Manuel'in yanında bulunan İsa Çelebi, ağabeyi Emir Süleyman'ın imparatora mektup ve elçi gönderip onun

⁴¹ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yer; Behiştî, *a.g.e.*, 52 b-53 a; Neşrî, *a.g.e.*, II, 427; İdris, *a.g.e.*, 229 b-230 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 224; Hammer, *a.g.e.*, II, 94; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer; Jorga, *a.g.e.*, I, 302; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, göst.yer; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, göst.yer; Zachariadou, *a.g.mak.*, *Der İslam*, LX-2, 285; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, 481.

⁴² Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 413; Behiştî, *a.g.e.*, 53 a; Neşrî, *a.g.e.*, II, göst.yer. İdris, *a.g.e.*, 230 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 224-225; Hammer, *a.g.e.*, II, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 408; Jorga, *a.g.e.*, I, göst.yer; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, 498 a; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, 330-331; Zachariadou, *a.g.mak.*, *Der İslam*, LX-2, göst.yer; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, göst.yer.

⁴³ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 413-414; Behiştî, *a.g.e.*, 53 b-54 a; Neşrî, *a.g.e.*, II, 429; İdris, *a.g.e.*, 230 b; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 225-226; Hammer, *a.g.e.*, II, 94; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, göst.yer; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, 331; İnalcık, "Mehmed I" mad., *EF*, VI, 974; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, 481.

⁴⁴ Beşir Çelebi, *Tarih-i Edirne*, nşr. İsmail Hikmet Ertaylan, İstanbul 1946, s. 11-12; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, 498 a.

⁴⁵ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 413; Behiştî, *a.g.e.*, 53 a-b; Neşrî, *a.g.e.*, II, 427-429; İdris, *a.g.e.*, göst.yer; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 225; Hammer, *a.g.e.*, II, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 408; Jorga, *a.g.e.*, I, 302; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 331.

⁴⁶ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yer; Behiştî, *a.g.e.*, 53 b; Neşrî, *a.g.e.*, II, 429; İdris, *a.g.e.*, 230 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Hammer, *a.g.e.*, II, 94; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 417-418; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, göst.yer.

⁴⁷ Yezdi, *a.g.e.*, II, 489; İbn Arabşâh, *a.g.e.*, s. 352; İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, IV, Defter, Haz. Koji Imazawa, Ankara 2000, s. 457; İdris, *a.g.e.*, 226 b; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 209; Hammer, *a.g.e.*, II, 85; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 320. Gibbons (*a.g.e.*, s. 234), Yıldırım Bayezid'in Mart 1403'te Akşehir'de öldüğünü söylüyor.

⁴⁸ Jorga (*a.g.e.*, I, göst. yer), İsa Çelebi'nin hükümdarlığının babasının ölümünden birkaç hafta sonra sona erdiğini; Zachariadou (*a.g.mak.*, *Der İslam*, LX-2, 287), İsa'nın Küçük Asya'daki hakimiyetinin Mart ortalarında bittiğini bildiriyorlar.

yanına gönderilmesini talep etmesi üzerine 1403 yılının yaz aylarında Edirne'ye gelmiş⁴⁹, Emir Süleyman, Anadolu'ya hakim bulunan Mehmed Çelebi'ye karşılık daha büyük olması dolayısıyla Anadolu'daki hükümdarlık hakkının İsa Çelebi'ye ait olması gerektiğini savunmuş, onu para ve askerle destekleyerek vezirlerinin ve beylerinin tavsiyesiyle tekrar Bursa üzerine göndermiştir⁵⁰. Gelibolu'dan Anadolu'ya geçerek Karasi vilayetini kendisine itaat ettiren İsa Çelebi⁵¹, Bursa'ya gelerek şehrin teslim olmasını talep etmiş, ancak Bursa halkı kendisi ve kardeşinden hangisi diğerine üstünlük sağlarsa şehri ona teslim edeceklerini bildirmişlerdir⁵². Bundan sonra her gittiği yerin kale ve hisarlarının anahtarlarının kendisine verilmesini isteyen, hepsinden de red cevabını alarak hiçbir başarı elde edemeyen İsa Çelebi⁵³, Beypazarı'na geldiğinde kardeşi Çelebi Mehmed'e müracaat edip ona mektup ve elçi göndermiş ve kendisinin uygun bir kışlıkta barındırılmasını rica etmiş, Mehmed Çelebi de ağabeyine elçisi ile hediyeler gönderdiği gibi, kışlık gereksinimini de sağlayıp ona ve maiyyetine Beypazarı ve çevresini tahsis etmiştir⁵⁴. İsa Çelebi, 1403 yılını

⁴⁹ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 414-415; Behiştî, *a.g.e.*, 55 b; Neşrî, *a.g.e.*, II, 431-433; İdris, *a.g.e.*, 232 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 228-229; Hammer, *a.g.e.*, II, 95; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 409; Jorga, *a.g.e.*, I, 303; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, 498 a; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, 332; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, 481. Zachariadou (*a.g.mak.*, *Der Islam*, LX-2, 286), İsa Çelebi Bizans'a sığındığında II. Manuel'in Avrupa'da bulunduğunu, onun bu yüzden yeğeni vekil imparator VII. John tarafından kabul edildiğini ve II. Manuel'in Konstantiniyye'ye Haziran 1403'te döndüğünü bildiriyor. Bu durumda Emir Süleyman'ın elçisinden İsa Çelebi'nin Edirne'ye gönderilmesine dair talebini öğrenen II. Manuel'in ancak bu tarihten (Haziran 1403) sonra İsa Çelebi'ye gönderdiği anlaşılıyor.

⁵⁰ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yerler; Behiştî, *a.g.e.*, 55 a-b; Neşrî, *a.g.e.*, göst.yerler; İdris, *a.g.e.*, göst.yer; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 229; Hammer, *a.g.e.*, II, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, göst.yer; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, göst.yer; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, göst.yer. Jorga (*a.g.e.*, I, göst.yer), Emir Süleyman'ın, kardeşi İsa Çelebi'yi Anadolu Beylerbeyliğine tayin ettiğini ve Çanakkale Boğazı üzerinden geri gönderdiğini bildiriyor. Zachariadou (*a.g.mak.*, *Der Islam*, LX-2, 283-288), İsa Çelebi'nin Anadolu'ya geçtiği tarihi daha önce gösteriyor. Onun Küçük Asya'ya gelmesinin 18 Mayıs 1403'ten önce gerçekleştiğini, Venedik Senatosu'nun İsa Çelebi ile daha önce yapılan antlaşmayı kuvvetlendirmeyi düşünerek Jakobo Suriano adlı soyluyu temsilci seçtiklerini, Suriano'nun Mayıs 1403 başında Akdeniz'in doğu sahillerine ulaştığını, 18 Mayıs'ta Cenevizlilerin İsa'ya gönderilen elçinin masraflarını ödediklerini, ancak Suriano'nun İsa ile imzaladığı antlaşmanın bir değer taşımadığını, çünkü İsa Çelebi'nin artık hükümdar bulunmadığını kaydediyor.

⁵¹ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 415; Behiştî, *a.g.e.*, 55 b; Neşrî, *a.g.e.*, II, 433; İdris, *a.g.e.*, 232 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Hammer, *a.g.e.*, II, 95; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 409; Jorga, *a.g.e.*, I, 303; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 332; Zachariadou, *a.g.mak.*, *Der Islam*, LX-2, 285.

⁵² Behiştî, *a.g.e.*, göst.yer; İdris, *a.g.e.*, göst.yer; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 229; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer; Jorga, *a.g.e.*, I, göst.yer.

⁵³ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yer; Behiştî, *a.g.e.*, 55 b-56 a; Neşrî, *a.g.e.*, II, 433-435; İdris, *a.g.e.*, 232 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 410.

⁵⁴ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 415; Behiştî, *a.g.e.*, 56 a; Neşrî, *a.g.e.*, II, 435; İdris, *a.g.e.*, 232 b; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 229-230; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer. Jorga (*a.g.e.*, I, 303), İsa Çelebi'nin kışı Beyşehir'de geçirdiğini söylüyor.

1404'e bağlayan kış aylarında sessiz kalmış, ancak ordusunu da büyötmeye devam etmiştir⁵⁵.

İsa Çelebi'nin Karaman Beyliği topraklarına tecavüzü, saltanat merkezini yeniden ele geçirme teşebbüsü ve Bursa önünde Çelebi Mehmed'e mağlup olarak Candaroğlu İsfendiyar Bey'e sığınması:

İsa Çelebi, 1404 yılı baharında Sivrihisar üzerinden Karaman Beyliği topraklarına girip burada birkaç kaleyi ele geçirmiş⁵⁶, geçtiği yerlerde halkı kendisine katılmaya zorlayarak istediği gibi vergiler alıp iltihaklarla gittikçe kuvvetlenen büyük bir orduyla Bursa'ya gelmiştir⁵⁷. Her geçtiği yerde olduğu gibi Mehmed Çelebi'nin kendisine gönderdiği nâmeyi (mektubu) gösterip onunla sulh edip anlaştığından bahsederek hile ile şehre girmek istemiş, ancak Bursa halkı kendisine güvenmediğinden kaleye çekilerek savunmaya hazırlanmışlar, buna öfkelenen İsa Çelebi, etraftaki arazilere akın edip her tarafı yağmaladıktan sonra Bursa'yı da tamamen yakmıştır⁵⁸. Bütün bu olanları haber alan Çelebi Mehmed, Tokat'tan sadece üç bin askeriyle yola çıkarak on günde Bursa önlerine gelmiş, burada ağabeyinin onbin askerine aniden saldırarak ordusunu dağıtmış, İsa Çelebi Bednos (Bilâd-ı Yunus) ve Küreli (Görece) den geçerek Kastamonu'da Candaroğlu İsfendar Bey'in yanına sığınmıştır⁵⁹.

İsa Çelebi'nin İsfendiyar Bey ile birlikte Ankara kalesini kuşatmaları, Gerede'de Mehmed Çelebi'ye mağlup olup Kastamonu'ya kaçmaları:

İsfendiyar Bey, İsa Çelebi'ye saygı göstermiş, Kastamonu, Bakırküresi, Tosya, Kengiri (Çankırı), Kalecik ve Canik'ten topladığı askerleriyle onun

⁵⁵ Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 410.

⁵⁶ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yer; Behiştî, *a.g.e.*, 56 a; Neşri, *a.g.e.*, II, göst.yer; İdris, *a.g.e.*, göst.yer; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 230; Hammer, *a.g.e.*, II, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer; Jorga, *a.g.e.*, I, göst.yer.

⁵⁷ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 415; Behiştî, *a.g.e.*, 56 a-b; Neşri, *a.g.e.*, II, 435; İdris, *a.g.e.*, 232 b; Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Hammer, *a.g.e.*, II, 95; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 410.

⁵⁸ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yer; Behiştî, *a.g.e.*, göst.yerler; Neşri, *a.g.e.*, II, 435-437; İdris, *a.g.e.*, göst.yer; Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Hammer, *a.g.e.*, II, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, 498 a, *Ayn.mlf.*, *Osmanlı Tarihi*, I, 332; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, 481.

⁵⁹ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 415-416; Behiştî, *a.g.e.*, 56 b-57 a; Neşri, *a.g.e.*, II, 437-439; İdris, *a.g.e.*, 233 a-b; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 230-231; Hammer, *a.g.e.*, II, 95; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 410; Jorga *a.g.e.*, I, 303; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, 498 b; *Ayn.mlf.*, *Osmanlı Tarihi*, I, göst.yer; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, göst.yer.

ordusunu takviye ederek birlikte onbin kişilik bir kuvvetle Çelebi Mehmed'in elindeki Selâsil (Ankara) kalesini zaptedip şehri ele geçirmek için gelmişler, ancak kalenin kuşatıldığı haberini alan Mehmed Çelebi'nin Tokat'tan kalkarak üçbin askeriyle Gerede'ye gelmesi üzerine, müttefikler daha şehri almayı deneyemeden Gerede'de Çelebi Mehmed'in ordusu ile karşılaşmak mecburiyetinde kalmışlar, savaşı kaybederek Kastamonu'ya kaçmışlardır⁶⁰.

İsa Çelebi'nin son defa müttefikleriyle İzmir'de Mehmed Çelebi'ye karşı çıkması ve yine mağlup olarak Karamanoğlu Mehmed Bey'e ilticası:

Kastamonu'da kısa bir süre kaldıktan sonra Çelebi Mehmed'in Tokat'ta bulunduğu haberini alan İsa Çelebi, tekrar harekete geçerek gizlice hududu geçip Bursa ve Mihalic (Karacabey) taraflarında faaliyete geçmiş⁶¹, halk kendisini iyi karşılamayıp desteklememiş, üstelik kardeşinin onbin askeriyle Tokat'tan çıkıp Mihalic üzerine geldiğini de haber alınca Batı Anadolu'ya çekilmiş ve İzmiroğlu Cüneyd Bey'in yanına İzmir'e sığınmıştır⁶². Cüneyd Bey, komşu Anadolu beylerine haber gönderip eğer onların yardımıyla İsa Çelebi, Mehmed Çelebi'ye galip gelip hükümdarlığı yeniden ele geçirirse beylerin memleketlerine taarruz olunmayacağı garantisini vermiş, İsa Çelebi'nin bütün beylere dostça davranacağını bildirmiş, ayrıca fethedilecek topraklardan kendilerine pay verileceğini vaat etmiştir⁶³. İsa Çelebi ile Cüneyd Bey, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Teke Beyleri ittifak edip memleketlerindeki askerlerini toplayıp gelerek Çelebi Mehmed ile savaşa hazırlanmışlardır⁶⁴. Son defa İzmir'de yirmibin kişilik müttefik ordusuna karşı onbin askeriyle karşı çıkan

⁶⁰ Dukas, *a.g.e.*, s. 49; Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 416-417; Behiştî, *a.g.e.*, 57 b-58 a; Neşrî, *a.g.e.*, II, 441-445; İdris, *a.g.e.*, 233 b-234 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 231-232; Hammer, *a.g.e.*, II, göst.yer; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 410-411; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, IA, VII, göst.yer; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, 332. Jorga (*a.g.e.*, I, göst.yer), İsa Çelebi'nin Kastamonu'dan Ankara'ya geldiğini, ancak Mehmed Çelebi'nin gelişini beklemeden kaçtığını ifade ediyor.

⁶¹ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 417-418; Behiştî, *a.g.e.*, 58 a; Neşrî, *a.g.e.*, II, 445-447; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 233; Jorga *a.g.e.*, I, 303; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, IA, 498 b; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, göst.yer.

⁶² Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 418; Behiştî, *a.g.e.*, 58 a-b; Neşrî, *a.g.e.*, II, 447; İdris, *a.g.e.*, 234 b; Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Hammer, *a.g.e.*, II, 95; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 411; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, IA, VII, göst.yer; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, 332-333.

⁶³ Behiştî, *a.g.e.*, 58 b; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 233; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst.yer.

⁶⁴ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, göst.yer; Behiştî, *a.g.e.*, göst.yer; Neşrî, *a.g.e.*, II, 449; İdris, *a.g.e.*, göst.yer; Sadeddin, *a.g.e.*, I, göst.yer; Hammer, *a.g.e.*, II, 96; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, 411; Jorga, *a.g.e.*, I, göst.yer; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, IA, VII, 498 b; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, 333; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, D/IA, XII, 481.

Mehmed Çelebi, savaşı yine kazanmış, Anadolu beyleri kendi topraklarına kaçarak zorlukla kurtulmuşlar, İsa Çelebi küçük bir toplulukla bu sefer de Karamanoğlu Mehmed Bey'e sığınmak mecburiyetinde kalmıştır⁶⁵.

İsa Çelebi'nin Eskişehir'de ölümü ve Bursa'da defnedilmesi:

Nihayet İsa Çelebi, Çelebi Mehmed'den çekinen Karamanoğlu'nun gerekli desteği vermemesi üzerine onun yanından ayrılarak Osmanlı arazisine girip Eskişehir taraflarında gizlenmiş, ancak burada bulunduğunu gözcüleri vasıtasıyla öğrenen Mehmed Çelebi, üzerine adamlarını gönderip onu Eskişehir'de bir hamamda iken yakalatmış ve yay kirişi ile boğdurtmuştur (806 / 1404)⁶⁶. Naşı Bursa'da babasının yanına defnedilmiştir⁶⁷.

Kaynaklar I. Bayezid'in üçüncü oğlu İsa Çelebi'nin iyi karakterli ve değerli bir şehzâde olduğunu kaydediyorlar⁶⁸. Ancak onu aynı zamanda talihsiz, bahtsız, şanssız, zayıf ve barışçıl bir insan olarak da nitelendiriyorlar⁶⁹. Bize göre de kardeşi Mehmed Çelebi ile giriştiği saltanat mücadelesinde ordular arasındaki sayı üstünlüğü daima kendisinde olmasına rağmen her seferinde de başarısız olması bu nitelendirmeleri haklı çıkarır mahiyettedir.

⁶⁵ Rûhî, *Rûhî Târîhi*, s. 418; Behiştî, *a.g.e.*, 58 b-59 a; Neşrî, *a.g.e.*, II, 449-451; İdris, *a.g.e.*, 234 b-235 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 233-234; Hammer, *a.g.e.*, II, göst.yer.; Zinkeisen, *a.g.e.*, I, göst. yer.; Jorga, *a.g.e.*, I, 303; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, göst.yer.; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, göst.yer.; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, göst.yer.

⁶⁶ Behiştî, *a.g.e.*, 59 a; İdris, *a.g.e.*, 235 a; Sadeddin, *a.g.e.*, I, 235; Jorga, *a.g.e.*, I, 304; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, 498 b; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, 333; İncalcık, "Mehmed I" mad., *DİA*, XXVIII, 391; Ayn.mlf., "Mehmed I" mad., *EF*, VI, 974; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, 481. İsa Çelebi'nin ölümü hakkında farklı bilgilere de rastlanmaktadır. İbn Arabşâh (*a.g.e.*, s. 335); Chalcondyle, (*a.g.e.*, s. 71); Zachariadou (*a.g.mak.*, *Der Islam*, LX-2, 290), İsa Çelebi'nin, ağabeyi Emir Süleyman tarafından öldürüldüğünü; Dukas (*a.g.e.*, s. 49), onun Emir Timurtaş tarafından kafası kesildiğini bildirdikleri gibi; Hammer (*a.g.e.*, II, 96), İsa Çelebi'nin Karaman kayaları içinde kendisine sığınacak bir yer aramakta iken ortadan kaybolduğunu; Zinkeisen (*a.g.e.*, I, 412) da onun bir süre dağlarda ve ormanlarda dolaşıp, mağaralarda ve yarlarda düşmanlarının takiplerinden kaçmaya çalıştığını ve sonunda bilinmeyen bir şekilde can verdiğini belirtiyorlar.

⁶⁷ Gazzî-zâde Abdüllatif, *Hulâsatü'l-Vefâyât*, Yapı Kredi Bankası ktb., nr. Y-0120, 4 b; Ahmed Tevhîd, "İlk Altı Padişahımızın Bursa'da Kâin Türbeleri", *TOEM*, XVII (1331), s. 1051; Uzunçarşılı, *a.g.mad.*, *İA*, VII, göst.yer.; Ayn.mlf., *Osmanlı Tarihi*, I, göst.yer.; Fahamettin Başar, *a.g.mad.*, *DİA*, XII, göst.yer. Buna karşılık İsmâîl Belîğ (*Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*, Bursa 1302, s. 44), onun büyükbabası I. Murad'ın türbesi yanına gömüldüğünü bildiriyor.

⁶⁸ Chalcondyle, *a.g.e.*, s. 71.

⁶⁹ Hammer, *a.g.e.*, II, 96; Jorga, *a.g.e.*, I, 303.

ABSTRACT

THE PERIOD OF INTERREGNUM-IV: 'İSĀ CHALABĪ

He is the third son of Bāyazīd the first, from Dawlat Khātun, daughter of Germiyānoghli Sulaimānshāh. In 793 (1391) his father installed him in the position of Hamīdlī sanjak governorship. He participated in the battle of Anqara (20 July 1402) with his father in the heat of the battle. Timur offered him the management of the region Qarasī, and he became the ruler by conquering the centre of Otoman sovereignty Bursa twice. After his war with his brother Muhammad Chalabī, he lost Bursa and sovereignty and took refuge in Constantinople. He made several attempts to regain sovereignty when he returned to Anatolia, but he lost the three battles with his brother in Bursa, Garada and Smyrna (İzmir), and was killed in Askishair.

Key Words: *Fatrat, 'İsā, Anqara, Ulubād, Askishahir.*